

Слід зазначити, що менеджер, який має високий рівень проєктної компетентності, здатен більш ефективно використовувати час (мінімізує «втрати часу» та виключає «переробки» виконаної роботи).

#### **Список використаних джерел:**

1. Бабаєв В.М. Управління проєктами: Навчальний посібник для студентів спеціальності «Управління проєктами» / Бабаєв В.М. – Харків: ХНАМГ, 2006.
2. Батенко Л.П. Управління проєктами: Навч. посібник / Батенко Л.П., Загородніх О.А., Ліщинська В.В., Батенко Л.П., Загородніх О.А., Ліщинська В.В. – К.: КНЕУ, 2003.
3. Операційний менеджмент : навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2013.
4. Тарасюк Г.М. Управління проєктами : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Каравела, 2006.
5. Мазур І.І. Управління проєктами: навч. посібник. / І.І. Мазур, В.Д. Шапіро, Н.Г. Ольдерогге. – М., Омега-Л, 2007.
6. Проєктний аналіз: Навч. посібник / Під. ред. С.О. Москвіна. – К.: Лібра, 1999.

### **ВТІЛЕННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ ЗАСАД ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА**

**Ільченко О.Г., Голота О.В.**  
(Київ, Україна)

Формування цілісного світогляду молодих поколінь відповідно до завдань освіти для сталого розвитку потребує відповідного навчального середовища, в тому числі його матеріального складника, елементом якого є кабінет довкілля (цілісного світогляду в старшій школі). Навчальний кабінет – складник навчального середовища, від якого на 29% залежить ефективність дидактичного процесу. Крім того, в однокомплектній школі економічно доцільно мати кабінет цілісного світогляду замість 5 окремих кабінетів, незалежно від того, викладається зміст освітньої галузі в інтегрованому курсі чи в інтегративній системі окремих предметів.

Обладнання кабінету довкілля визначається специфічністю навчального предмету і відрізняється від інших кабінетів загальноосвітніх шкіл тим, що поряд з різноманітними обладнанням і технічними засобами навчання в ньому створюються умови для спостереження, дослідів, демонстрації живих об'єктів природи (рослин і тварин), роботи по виготовленню моделей, в тому числі і моделювання на комп'ютері та в осередку віртуальної реальності [1; 3]. Базою для доповнення кабінету природним матеріалом, необхідним для заняття, можуть стати об'єкти природнього і виробничого (сільськогосподарського) оточення: ліс, луки, водойма, колгоспне поле, сад, город.

Кабінет «Довкілля» в загальноосвітній школі – це спеціально обладнане приміщення, що забезпечує наукову організацію праці учнів і викладачів, дає можливість реалізувати провідні ідеї та методи навчання, що проєктуються педагогічною системою курсу «Довкілля». Провідна ідея курсу «Довкілля» – інтеграція знань, в тому числі на засадах освіти для сталого розвитку [2].

В початковій школі курс «Довкілля» включає природознавство, суспільствознавство, історію свого краю, свого народу. В цьому курсі закладаються наукові знання, які в основній школі, розгалужуються на фізичні, астрономічні,

хімічні, біологічні, географічні, історичні та ін. В кабінеті, обладнаному для вивчення курсу «Довкілля», має бути представлена матеріальна база для наукового засвоєння знань з основ цих наук, формування в учнів таких методів пізнання, як спостереження і дослідження. Тому кабінет курсу «Довкілля» суттєво відрізняється від інших кабінетів – фізики, хімії, біології, фізичної географії, історії. Цей кабінет є моделлю природного довкілля, в якому все є. Але в кабінеті учні можуть наочно сприйняти, як людина для полегшення вивчення складного світу довкілля умовно розділяє його на частини, що вивчаються окремими науками за допомогою властивих цим наукам методів і відповідних їм приладів. Структура кабінету «Довкілля» перебуває в стадії становлення, і поки що можна говорити про досвід його створення.

В школі, де немає паралелей і мала наповнюваність класів, під кабінет-музей «Довкілля» відводиться велика класна кімната з підсобним приміщенням, яке найдоцільніше з'єднати з кімнатою (але воно може бути і окремим, поруч з кабінетом).

В кабінеті виділяються куточки – астрономічний разом з метеорологічним – зліва від дошки, біля вікон. В ньому розміщена карта зоряного неба, модель сонячної системи, телескоп. За вікном – термометр, на вікні гномон (або кілька гномонів); проти вікна – флюгер. На стіні (можна поруч з картою зоряного неба) розташовують «народний прогностик». Справа від дошки розміщуються (найкраще в ніші) дві шафи – для збереження найуживанішого демонстраційного та лабораторного експерименту. При можливості використовуються окремі шафи для 1-4 і 5-6 кл. На стіні розміщені фізична карта півкуль та періодична система елементів Д.І. Менделєєва.

Біля демонстраційного стола, який розташований на підвищенні, як і в інших кабінетах, установлюють відеомагнітофон; комп'ютер ставлять на столі так, щоб він не закривав дошку. При можливості використовують проектор і мультимедійну (інтерактивну) дошку.

Біля стіни, протилежної до дошки, обладнується «мінімайстерня». Вона складається з тумбочки з набором столярного та слюсарного інструменту і верстака, що відповідає ростові учнів.

В мінімайстерні є також шафа з «матеріалом довкілля». Його складають учні під керівництвом учителя (тут є картон, дерево, жерсть, фольга, дріт; шматочки пластмаси, оргскла, металу, шкіри, тканин; глина, пісок, камінці; гілочки дерев, сучки, шишки; дерев'яні дощечки різних розмірів, пластилін, цвяхи та ін. Набір посуду – вчителі використовують пластмасові «одноразові» стакани, миски, ложки, поліетиленові пляшки та ін.). Під час виконання завдань з моделювання учні беруть з шафи потрібний їм матеріал, інструмент. Така «міні майстерня» втілює ідею А.С. Макаренка про «вільну майстерню» для малюків, майстерню, яку радив мати при кожній школі М.В. Остроградський.

Біля майстерні – шафа з обладнанням для мінітеатру. В курсі «Довкілля» початкової школи один з важливих методів навчання – гра. Коли бджілка і мурашки (собака і кіт і т.д.) розмовляють про своє довкілля, вони одягають відповідні «костюми» і ставлять відповідні «декорації». «Костюми» і «декорації» виготовляються дітьми під час моделювання на уроках довкілля чи на уроках праці. «Декорації» – це моделі довкілля відповідної істоти – бджілки, мурашки, синички, ластівки та ін. Вони служать наочністю під час вивчення тем «Довкілля» і водночас використовуються під час гри.

Не менше цікавою для дітей початкової школи є подорож у «стародавню минувшину» – вони із захопленням перетворюються в «дружинників» з княжої

доби та «козаків» Запорізької Січі. Шафа «стародавня минувщина» виконує роль міні-музея минулого рідного краю. В ній одяг, взуття українців, посуд, знаряддя праці, моделі житла. Учні їх з інтересом виготовляють і чекають, коли ця наочність буде використана на уроці.

В курсі «Довкілля» учні ведуть спостереження, дослідження за своїм здоров'ям, тому в кабінеті доцільно по можливості організувати «медпункт». Це куточок, де є аптечка, медичні ваги, лінійка для вимірювання зросту, силомір, фонендоскоп, прилад для визначення пульсу.

Світлу стіну (з вікнами) займає куточок живої природи: акваріум, кімнатні рослини, розсада городніх рослин, «трава» для тварин та ін. Живий куточок для тварин краще розмістити у коридорі чи рекреації. Особливу радість у дітей викликають птахи. їх голоси роблять модель довкілля живою.

Окрему шафу можна відвести під «речі природодослідника». В ній прилади природодослідника, сумка, різноманітні сачки, посуд для спостереження за життям комах, черв'як, земноводних, плазунів; блокноти; туристичні килимки, що використовуються на уроках серед природи, одяг.

### **Список використаних джерел:**

1. Ільченко О. Г. Методичні рекомендації організації кабінету довкілля. Полтава : Наук.-метод. центр інтеграції змісту освіти АПН України, 2000. 20 с.
2. Ільченко О. Г. Навчальне середовище для інтеграції змісту освіти на засадах освіти для сталого розвитку. *Технології інтеграції змісту освіти* : зб. наук. пр. за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. «Інтеграція змісту освіти на засадах освіти для сталого розвитку», 26 квітня 2012 р. / редкол. : В.Р. Ільченко (голов. ред.) та ін. Вип. 4. Полтава : ПОШПО, 2012. С. 155-161.
3. Голота О. В. Які типи цифрового контенту доцільно використовувати в осередку віртуальної реальності у навчальному кабінеті цілісного світогляду. *Технології інтеграції змісту освіти* : зб. наук. пр. Всеукраїнського круглого столу «Інтеграція змісту освіти в профільній школі», 17 квітня 2019 р. Вип. 11. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2019. С. 147-151.

## **РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАСАД ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ**

**Ільченко В.Р., Гуз К.Ж.**  
(Київ, Україна)

Державні документи орієнтують зміст освіти, навчальний процес на втілення в них засад освіти для сталого розвитку [1; 3], яка відрізняється від традиційної освіти формуванням в учнів цілісної картини світу, здатності досліджувати, зберігати довкілля, що і реалізується в системі курсу «Довкілля» [2].

У курсі «Довкілля» (5-6 кл.) відповідно до ДС базової середньої освіти [3] реалізується розвиток і соціалізація особистості учнів шляхом неперервного формування освітньої характеристики особистості – життєствердного образу світу як вихідного пункту і результату будь-якого пізнавального процесу, взаємодії з дійсністю (дослідження О.М. Леонтьєва, С.Л. Рубінштейна, К.Ж. Гуза, С.І. Подмазіна та ін.), цілісного світогляду молодих поколінь як умови довговічності вітчизняного суспільства.